

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1275379

HİPPIAS'IN DOĞAL HUKUK FİKRİNDEN KANT'IN EBEDİ BARIŞ FİKRİNE

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat KUTLUAY*

*Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Pr.

e-posta: kutluayfirat@gmail.com

ORCID 0000-0001-7403-8675

ÖZ

Antik Yunan dünyasının IV. Yüzyılda yaşamış önemli sofistlerin içerisinde yer alan Hippias, özellikle ortaya koyduğu physis (doğa) ile nomos (yasa) arasındaki karşıtlığa vurgu yaparak physis'e öncelik vermesiyle ön plana çıkar. Hippias, bu doğa sayesinde herkesin birbirine benzer ve hatta akraba olduğunu ve dolayısıyla tüm insanların doğaya özdeş, akıl temelli olan ortak yasalar etrafında birleşebileceği ve buradan yola çıkıldığında evrensel bir ideal olan ebedi barışın tesis edilebileceği fikrini ortaya koyar. İşte temelde 'Ebedi Barış' fikrinin ilk savunucusu olan Hippias, kendisinden sonra gelen birçok düşünür bu bağlamda önemli bir esin kaynağı olmuştur. Daha doğrusu gerek insanların rızası dâhilinde devletin daha sonradan ortaya çıkması bağlamında sosyal sözleşme teorisinin ve gerek eşitsiz ve dolayısıyla çatışmasız bir dünyayı resmeden ebedi barış fikrinin ilk temellerinin Hippias tarafından ortaya atıldığını pekâlâ söyleyebiliriz. Bu bağlamda bakıldığında Hippias'tan sonra ebedi barış fikrinin en önemli temsilcisi 18. Yüzyılın dikkat çeken filozoflarından olan Immanuel Kant olmuştur. Kant, tıpkı Hippias'ta olduğu gibi tüm insanları dünya vatandaşı olarak görür ve bundan dolayı insanların, ortak yasalar altında milletler topluluğu adı altında birleşebileceğini söyler. Buradan yola çıkan Kant, insanların 'Ebedi Barış'a ulaşacağını söyler. Dolayısıyla Kant, Ebedi Barış fikrinin ilk savunucusu olan Hippias'tan esinlendiği fikri geliştirerek 'Ebedi Barış' adı altında tekrardan formüle etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Physis, Nomos, Doğal Hukuk, Milletler Topluluğu, Ebedi Barış**Jel Kodları:** L26, O18, R11, B21.

FROM HIPPIAS' IDEA OF NATURAL LAW TO KANT'S ETERNAL PEACE

ABSTRACT

Hippias, who was among the important sophists of the ancient Greek world who lived in the IV century, comes to the fore with his prioritization of physis by emphasizing the contrast between physis (nature) and nomos (law). Hippias puts forward the idea that thanks to this nature, everyone is similar and even related to each other, and therefore all people can unite around common laws that are identical to nature, based on reason, and from this point of view it can be established the universal ideal of eternal peace. Hippias, who was basically the founder of the idea of 'Eternal Peace', was an important source of inspiration for many thinkers who came after him in this context. More precisely, we can say that the first foundations of the social contract theory and the idea of eternal peace, which portrays a world without equality and therefore without conflict, were put forward by Hippias, both in the context of the subsequent emergence of the state with the consent of the people. In this context, the most important representative of the idea of eternal peace after Hippias is the 18th century. One of the remarkable philosophers of the century was Immanuel Kant. Kant, as in Hippias, considers all people to be citizens of the world, and therefore says that people can unite under common laws under the name of a community of nations. From this, Kant says that people will reach 'Eternal Peace'. Therefore, Kant developed the idea inspired by Hippias and reformulated it under the name of 'Eternal Peace'.

Keywords: Physis, Nomos, Natural Law, Commonwealth of Nations, Eternal Peace**Jel Codes:** L26, O18, R11, B21.**Geliş Tarihi/Received:** 01.04.2023**Kabul Tarihi/Accepted:** 08.06.2023**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.06.2023**Kaynak Gösterme:** Kutluay, F., (2023). "Hippias'ın Doğal Hukuk Fikrinden Kant'ın Ebedi Barış Fikrine". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11) 217-231.

GİRİŞ

M.Ö beşinci yüzyılda Antik Yunanistan'ın hayatında, sanattan kültüre ve siyasetten felsefeye kadar birçok alana katkıda bulunan ve aynı zamanda bu alanlarda ciddi dönüşüm ve değişikliklere yol açan bir düşünür grubu ortaya çıktı. Bir grup diyoruz çünkü hemen hepsi de birbirine yakın fikirler savunduğu için bir grup olarak değerlendirilebilir. Kökleri Antik Yunan'a dayanan bu düşünürler retorik, (konuşma sanatı, hitabet) ahlak, siyaset teorisi, hukuk, tarih, edebiyat, matematik, astronomi ve diğer bazı belirli konulardaki eğitimcilikleriyle ön plana çıkararak Yunan dünyasını her yönüyle etkilemeyi başaran bir gruptur. Aynı zamanda onların bu başarısı sadece Antik Yunan dünyasıyla sınırlı olmadı, diğer coğrafyaları etkilemekle birlikte günümüze kadar gelerek günümüz dünyasında birçok alanı da etkileme başarısını gösterdiler. Bir bütün olarak ele alındığında felsefe tarihinde bunlara 'sofist' deniliyordu. En önemlisi bu dönemle birlikte sofistler tarafından ilahi güç ve dini inançlar, ahlaki pratikler, politik ilkeler ve şimdiye kadar diğer birçok sorgulanmayan gelenekler sorgulanmaya başlıyordu. Evet bu eleştirel tutumları, onların en önemli özelliği olarak daha ön plana çıkmaktadır. Öyle ki hemen her alana yönelik sorgulayıcı ve eleştirel tutumları, bazı düşünürler tarafından onlara düşmanlık beslenmesine yol açacak düzeye kadar ulaştı. Hatta düşmanca tutum, kiminin ölümüne ve kiminin sürgün edilmesine bile yol açtı. Düşmanca tavırların oluşmasına yol açan isimlerin başında felsefe tarihinde önemli bir yer edinmiş Platon gibi önemli bir filozof gelmektedir. Platon'a göre sofistler, para karşılığında ders vererek bilgiye bir meta olarak yaklaşıyorlardı ve bu nedenle onu satarak ondan büyük kârlar sağlıyorlardı. Oysa bilgi, bir meta olarak ele alınamayacak kadar büyük bir değere sahiptir. Daha doğrusu bilgi, alış-veriş konusu haline getirilemezdi. Platon, felsefe tarihine daha çok değerlerin inşa edilmesi misyonunu yüklenen bir filozof olarak geçen bir isimdir. Bu nedenle onun sofistlere yönelik saldırısı sadece bilginin satılması gibi tek bir nedenle sınırlı olamazdı, Platon'a göre daha önemli bir neden vardı; sofistler eleştirel ve sorgulayıcı tutumlarıyla geleneksel değerler anlamında eğitim, sanat, din ve siyaset gibi şimdiye kadar toplumu bir arada tutan her türden kurumun içini boşaltarak değersizleştirmenin ve yozlaştırmanın önünü açmışlardır. Ve dolayısıyla bu türden bir tutum, süregelen toplumsal yaşamın varlığı için büyük bir tehlike arz etmektedir. Felsefe tarihinde bu tehlikeye yol açan sofistlerden bilinen en eski sofist, Protagoras'tır. Onunla birlikte Gorgias, Prodikos, Lycophron, Kallikles, Kritias, Antiphon, Thrasymakhos, Alkidamas, Euthydemus, Dionysodoros, Antisthenes ve Kratylos gibi sofistlerin de isimleri felsefe tarihinde önemli yer tutmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Hippias'tır.

Hippias'ı önemli kılan özelliği, onun Physis (doğa) ile Nomos (yasa) arasındaki karşıtlığa vurgu yaparak Physis'e öncelik vermesidir. Ona göre Nomos, insanların kendi rızaları dâhilinde bir sosyal sözleşmenin sonucu olarak ortaya çıkmış ve dolayısıyla Physis'e karşıttır. Ancak diğer tüm şeyler de dâhil olmak üzere, tüm insanlar da doğası gereği Physis'in ayrılmaz bir parçasıdır ve bunun için Nomos, insan ile doğa arasına girdiğinden insan doğasına aykırılık teşkil etmektedir. İnsan doğasına aykırı olan bu durum, insanların birbirine yabancılaşmasına, insanlar arasında katı sınırların oluşmasına ve böylelikle çatışmaların ortaya çıkmasına yol açar. Hâlbuki insan doğasına geri gidildiğinde, tüm insanlar aynı temelden gelmeleri itibarıyla birbirine benzerdir ve hatta akraba¹ olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla temelde katı sınırlardan ziyade herhangi bir sınırdan söz edilemez. Sınırların olmadığı yerde çatışma da yoktur ve daha önemlisi eşitlik vardır. Ve kısacası eşitliğin olduğu yerde insanlar arasında herhangi bir farklılığın problem olarak algılanması söz konusu değildir. Bundan dolayı Hippias, bu doğa sayesinde tüm insanların doğaya özdeş, akıl temelli olan ortak yasalar etrafında birleşebileceği ve buradan yola çıkıldığında evrensel bir ideal olan ebedi barışın tesis edilebileceği fikrini bize vermektedir. İşte temelde 'Ebedi Barış' fikrinin ilk savunucusu olan Hippias, kendisinden sonra gelen birçok düşünürü bu bağlamda önemli bir esin kaynağı olmuştur. Daha doğrusu gerek

¹ İster Tanrı'dan, Doğa'dan, tek bir insandan veya başka herhangi bir şeyden gelsin Hippias'ın insanları akraba olarak görmesi, onun tüm insanların tek bir kökenden geldiği inancına sahip olduğunu gösterir. Bu düşüncenin benzerinin öteki kültürlerin neredeyse hepsinde işlendiğini biliyoruz. Özellikle bu bağlamda daha çok Âdem figürünün karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

insanların rızası dâhilinde devletin ortaya çıkması bağlamında Sosyal Sözleşme Teorisi'nin² ve gerek eşitsiz ve dolayısıyla çatışmasız bir dünyayı resmeden ebedi barış fikrinin ilk temellerinin Hippias tarafından ortaya atıldığını pekâlâ söyleyebiliriz. Bu bağlamda bakıldığında Hippias'tan sonra ebedi barış fikrinin en önemli temsilcisi 18. Yüzyılın dikkat çeken filozoflarından olan Immanuel Kant olmuştur. Kant, Hippias'tan esinlendiği fikri geliştirerek 'Ebedi Barış' adı altında tekrardan formüle etmiştir.

Sosyal sözleşme teorisinin savunucularından olan Kant'a göre de yararlı insanlar diye, tüm insanlara Tanrı tarafından yeryüzü ortak verilmiştir. Bundan dolayı tüm insanlar yasalar karşısında aynı eşit haklara sahiptir. Bu temel haklar hangileridir? Locke (1963: 312) bunları; yaşam, özgürlük, eşitlik ve özel mülkiyet hakkı şeklinde sıralar. Teorinin diğer savunucuları da buna itiraz etmez. Peki ama yararlanmak için yeryüzüne gönderilmek, özel mülkiyet sahipliği için yeterli bir neden olabilir mi? Spencer (2009: 114-125) buna karşı çıkmaktadır; toprak sahipliğinin doğru bir yanı yoktur ve bu nedenle toprak sahipliğinin adil bir yaşamda yeri olamaz. Çünkü eğer yeryüzünün herhangi bir parçası bir kişinin sahipliğine girecek olursa ve bu kişi bu parçayı salt kendi kullanımına ve yararlanmasına açık tutarsa ve bu parça üzerinde tek hak sahibi kendisi ise, o halde yeryüzünün diğer bölümleri de bu şekilde ötekilerin eline geçebilir ve böylelikle yeryüzünün tamamı kişilerin mülkiyetine geçebilir. Bu bağlamda şiddet, sahtekarlık, zor kullanma, kurnazlık; işte toprak sahipliğinin kaynağında bunlar vardır. Yine de Kant da diğer teori savunucuları gibi Locke'un temel haklar kategorisini savunmaktadır. Buradan yola çıkan Kant, tıpkı Hippias'ta olduğu gibi tüm insanları dünya vatandaşı olarak gören bir anlayışa sahiptir. Dünya vatandaşı olan insanlar nasıl ki belirli yasalar altında bir araya gelerek kendilerine özgü bir devlet oluşturabiliyorlarsa, aynı şekilde bu devletler de yine tüm insanların lehine olacak belirli yasalar altında uzlaşa sağlayarak bir araya gelerek devletler topluluğu oluşturabilme imkânına sahip olabilirler. Buna günümüz terminolojisiyle, milletler topluluğu adını da verebiliriz. Böylelikle herkesin yararına olan yani herkese eşit haklarla birlikte iyi bir yaşam vaat eden milletler topluluğu sayesinde, insanların büyük çoğunluğunun en büyük arzusu olan ebedi bir barış sağlanabilir.

Bu makalenin amacı, ilk olarak M.Ö yaklaşık V. Yüzyılda Antik Yunan sofistlerinden olan Hippias tarafından ortaya atılan ve daha sonra birçok düşünür tarafından kısmen ele alınan ancak neredeyse iki bin yılı aşkın bir süreden sonra özellikle Immanuel Kant tarafından tekrardan formüle edilen Ebedi Barış fikrinin, Antik Yunan sofistlerinden olan Hippias'tan nasıl esinlendiğini ortaya koymaktır. Böylelikle Ebedi Barış fikrinin asıl mimarının Kant değil Hippias olduğunu ortaya koyarak bir nevi Hippias'a hakkını teslim etmek olacaktır. Bu bağlamda çalışma, öncelikle bir sofist olarak Hippias'ın kim olduğundan yola çıkacaktır çünkü felsefe tarihinde önemli bir yere sahip olmalarına rağmen sofistler hakkında çok fazla bilgiye yer verilmemesi bir gelenek olarak günümüze kadar gelmiştir, biz de bunun hem yanlış bir gelenek hem de bu filozof grubuna yönelik haksızlık olduğu inancından yola çıkarak sofist Hippias'ın biyografisiyle başlamak üzere uygun gördük. Daha sonra Hippias'ın insanların ortak yasalar altında birleşerek evrenselliğe ulaşabileceğine yönelik temel düşüncesinin ne olduğuna yönelik bilgilere yer verilecektir. Bundan sonrası ise Kant'ın formüle ettiği Ebedi Barış fikrinin içeriğine yer verilecek ve oradan da Kant'ın Hippias'tan nasıl esinlendiğine değinilmeye çalışılacaktır.

1. Hippias'ın Biyografisi

Diopethes'in oğlu Elisli (Elea)³ Hippias, Protagoras ve Gorgias'tan ziyade Sokrates'le çağdaş olan genç sofist kuşağından biri olarak kabul edilir. Hippias'ın doğum ve ölüm tarihleri tam olarak belli değildir. Bu nedenle net bir bilgi vermek mümkün görünmemektedir. Hippias hakkındaki bilgilerimizin çoğu, iki diyalogda (Büyük Hippias ve Küçük Hippias) onu Sokrates'in tek muhatabı yapan ve Protagoras'a dâhil eden Platon'dan gelmektedir. Platon yazdığı Büyük

² Nomos'un insanlar arası bir uzlaşının sonucu olarak ortaya çıktığını savunan Hippias'ı, aynı zamanda sosyal sözleşme teorisinin de ilk temellerini attığını söyleyebiliriz.

³ Elea, M.Ö 500 senesi civarında Aşağı İtalya'nın batı sahilinde Phokaiyalılara ait bir koloniydi; bu koloniden geriye en ufak bir harabe bile kalmamıştır (Friedell, 1999: 136).

Hippias diyalogunda, onun Protagoras'tan çok daha genç olduğunu söyler ve 399'da hayatta olduğunu ima eder. Bu nedenle, yaklaşık M.Ö 430'da orta yaşlarda Sokrates'in çağdaşı olarak kabul edilebilir (Guthrie, 1977: 280; Platon, 2016; Platon, 2011; Eflatun, 1997). Bununla birlikte sofist grubunun en önemli iki temsilcisi olan Protagoras ile Gorgias ve başka bir sofist olan Prodikos ile de neredeyse aynı döneme denk geldiğini söyleyebiliriz. Ayrıca yaşamının bir bölümünün demokrasinin gelişimine büyük bir katkı sunan, sofistlerin düşüncelerini paylaşan ünlü komutan Perikles'in Atina'da iktidarda olduğu bir döneme de denk gelmektedir (Preus, 2007: XX).

Hippias, Elis'te önemli bir şahsiyeti ve Elis'ten geldiği ve diğerlerine nazaran bir Dorian⁴ olduğu için çoğu sofistten farklıydı ve bu nedenle Atina⁵'dan çok Dor şehirlerine (Halikarnas, Knidos, Lindos, Ialysos, Kamiros, Kos), çoğunlukla Sparta'ya ve aynı zamanda Sicilya'ya seyahat etti. Bu seyahatlerin bazıları, Eleanların her zaman onları yurtdışında temsil etmek için verdiği diplomatik görevlerden kaynaklanıyordu. Bu aynı zamanda Hippias'ın diplomatik görevleri de başarıyla yerine getirme becerisine sahip bir filozof olduğunu göstermektedir. Yunanistan'daki diplomatik görevlerde ve konferans turlarında kendisi için büyük bir isim yapma olanağına kavuştu. Bu seyahatlerde bir sofist olarak Atina'da, Olympia'da ve şüphesiz başka yerlerde sergilediği olağanüstü ustalığıyla diğer sofistlerde olduğu gibi muazzam miktarlarda para kazandı. Aşağıda da görüleceği üzere birçok alanda derin bilgiye sahip olan birinin, bunun karşılığı olarak muazzam miktarlarda para kazanmasını da yadırgamamak gerekir. Neticede sofistlerin öne çıkan ve kendilerine yönelik eleştiriye yol açan önemli özelliklerinden bir tanesi de yüksek ücretler karşılığında ders veriyor olmalarıdır.

Hippias astronomi, geometri, aritmetik, gramer, ritim, müzik, şecere, mitoloji, tarih, felsefe ve matematik tarihi gibi gününün tüm bilgisine derinden hâkimdi. Bu nedenle astronomiden antik tarihe kadar, herkese her konuda ders vermeye hazırdı. Muazzam bir hafıza avantajına sahipti, zaten böyle bir adamın iyi bir hafızaya ihtiyacı vardı. Hatta yaşlılıkta bile öyle hafıza gücüne sahipti ki, elli kadar ismi yalnızca bir kez duyduktan sonra, onları işittiği sırayla hafızasından tekrarlayabiliyordu. Tüm uzmanlıkların düşmanıydı ve bu bağlamda tüm sanatlarda ustalaştığı iddiasıyla dikkat çekicidir, böylece Olimpiyat Oyunları'nda tamamen kendi imalatı olan giysi ve süslemeleriyle süslenmiş olarak ortaya çıktı. Yani Olympia'da parmağındaki yüzüğe kadar tamamen kendi yaptığı bir kostümle muhteşem bir şekilde giyinen biriydi. Ve bu tamamen kendi imalatı olan bu ürünleri göstermekten hiçbir şekilde geri durmayan biriydi. Bu yüzden kendi adıyla anılan iki Platonik diyalogda (Büyük Hippias ve Küçük Hippias), aşırı derecede kendini beğenmiş ve kibirli olarak temsil edilir. Sofistler arasında bile kendini beğenmişliğiyle öne çıkan, dinleyicilerinin beğenisine göre sürekli olarak çok yönlü bilgeliğinin hazinesinden onları eğitmek ve eğlendirmek için yeni bir şey çıkaran biriydi. Yine de derin bilgisinin renkliliği, onu önemli şahsiyetler arasına koymaya yeterdir.

Hippias'ın bir konuşma içeren Truva Diyalogu günümüze kadar gelmiştir: Truva'nın düşüşünde Nestor, Aşil'in oğlu Neoptolemus'a bir adamın iyi bir ün kazanmak için izlemesi gereken arayışlar konusunda tavsiyelerde bulunur. Nestor'un kendisine 'onurlu özlemlere sahip genç bir adamın üzerine düşen yaşam planının ne olduğunu soran Neoptolemos'a yanıt olarak yaptığı bir söylemdir ve Grote, yüksek ahlaki amaç için bunun muhtemelen olmadığını ileri sürer. 'Koleksiyon' adlı eserinde Hippias hem nesir hem de manzum olarak ilgili görüşlerin konu odaklı bir antolojisini bir araya getirerek şairlerin yanı sıra filozof olarak adlandırılanları da bir araya getirdi. Bu, belki de esas olarak retorik amaçlarla, zaten şaşırtıcı olan çeşitli fikirlere kolay erişim sağlama amacına sahip olacaktır. Hippias, kendi zamanının hemen öncesine kadar eski şairlerden ilgili görüşleri bir araya getirerek, aslında uyum ve sürekliliği vurgulamıştır. Hippias'a ait olduğu söylenen diğer eserler şunlardır; *Record Of Olympic Victors* (Olimpiyat Zaferleri Listesi), *Elegy Of Hippias* (Hippias Elegisi), *Nomenclature Of Tribes* (Kabilelerin Adlandırılması).

⁴ Eolia'lılar ve İonia'lıların ardından en son olarak Yunan topraklarını M.Ö 1100'lere doğru ele geçirip yerleşen bir Hellen boyudur (Bonnard, 2004: 28).

⁵ Atina, M.Ö VI. Yüzyılda felsefi düşüncenin ortaya çıktığı, büyük bir gelişme gösterdiği ve bu nedenle felsefi düşüncenin merkezi olarak kabul gördüğünden tüm filozoflar için gözde bir kenttir ve aynı zamanda olmazsa olmaz uğrak yeri olarak dikkati çekmektedir. Dolayısıyla Atina kentine yolu düşmeyen hiçbir filozofun olduğu düşünülemez. Hippias da Atina'ya yolu düşün filozoflardandır ancak yine de yolunun daha çok Dorian şehirlerine düşen bir filozof olarak diğerlerinden ayrılmaktadır.

Söylenildiği üzere Hippias, çok geniş ilgi alanına sahip bir filozoftur; bilimde (kuadratis olarak bilinen eğrinin icadı) hatırı sayılır bir ilerleme kaydettiği söylenir ve ayrıca astronomideki çalışmaları ile tanınırdı. Özellikle Platon onunla bağlantılı olarak matematikten düzenli olarak bahseder, bu nedenle o, bir açığı üçe bölmek için kullanılan kuadratisi icat edenin Hippias olduğunu söyler. Bu, adından da anlaşılacağı gibi, dairenin karesini almak ve ayrıca bir açığı üçe bölmek veya herhangi bir orana göre bölmek için kullanılan kuadratik denilen eğridir. Thales'in öğretisi ile bazı şairlerde bulunan mitsel görüşler arasındaki karşılaştırmanın aslında sofist Hippias tarafından yapıldığı bilinir. Örneğin Hippias, Thales'in mıknaatıstan ve kehribardan yola çıkarak cansız şeylere bile ruh yüklediğini söyler. Bu da Thales'in her şeyin Tanrılarla dolu olduğu ve bunun muhtemelen her şeyin bir şekilde ruha sahip olduğu anlamına geldiğidir (Gallop, 2001: 94-105; Guthrie, 1977: 280-285; The Internet Encyclopedia of Philosophy (Hippias); Burnet, 1928: 118; Zeller, 1881: 421; Woodruff, 1999: 290-311; Preus, 2007: 136).

2. Hippias'ta Doğal Hukuk Fikrinden Ortak Yasalara

Tüm insanlar için Doğal Hukuk mu yoksa Pozitif Hukuk mu daha bağlayıcıdır? Ya da evrensel nitelikte olması itibarıyla, Doğal Hukuk prensipleri mi yoksa Pozitif Hukuk prensiplerinin mi geçerliliği söz konusudur? Sofistlerin neredeyse tümü için, başta Protagoras olmak üzere, bilgiye olan şüpheden dolayı onun göreceli olduğudur; hiçbir bilgi kesin değildir. Bilginin göreceli olduğu fikri, doğal olarak sofistleri yasaların da göreceli olduğu fikrine götürmüştür. Bu nedenle sofistlerin tümü için Pozitif Yasalar'ın devamlı bir biçimde göreceli olmasından ve göreceliğin getirdiği farklılığın, insanları yakınlaştırmaktan ziyade birbirinden uzaklaştırmasından ve hatta daha net ifade edildiğinde bir çatışma ortamı yaratmasından dolayı Doğal Hukuk prensiplerinin, evrensel nitelikte olması akla daha yakın gelmektedir. Pozitif Yasalar, bir çatışma ortamı yaratır çünkü Pozitif Yasalar'ın sürekli değişken bir özellik taşıması, onun keyfiyete ya da birilerinin gücüne dayandığını gösterir ve bu da üzerinde uzlaşılmasına yol açtığından taraflar arasında sürekli bir çatışmaya sebebiyet verir. Rasyonel bir yaklaşım içerisinde bakıldığında bile, herhangi bir şeyin kesinlik taşımadığı bir yerde o şey üzerinde uzlaşıdan bahsetmek mümkün değildir. İnsan öldürmenin, iyi mi yoksa kötü mü olduğunun ve kötüyse buna mukabil cezai karşılığının tam olarak ne olacağı toplumdaki değişimden topluma değişiyorsa, evrensellikten bahsetmenin çok uzağında oluruz. Bunu en net şekilde ortaya koyanlardan bir tanesi de Hippias'tır. Bu bağlamda yasalar (Pozitif Yasalar), ilk olarak sofist Hippias tarafından eleştirel bir dille ifade edilmeye başlanmıştı. Başka terimlerle ifade edildiğinde yasalar, ilk kez Hippias tarafından açık ve kesin olarak dile getirilen, daha sonraki sofist ahlakın gözde teoremi olan doğal ve pozitif hakkın ayrımcılığı ve karşıtlığı tarafından daha da tehlike içerisine girmişti. Pozitif yasaları eleştirel bir dille ifade eden Hippias'ın, bu yüzden doğal hukuk fikrinin önde gelen ya da ilk savunucusu olduğundan kuşku yoktur. Hippias'a göre Doğal Hukuk; doğaya neyin uyduğunu veya neyin uymadığını gösteren ve dolayısıyla yapılması veya yapılmaması gerekeni ortaya koyan gerçek bir hukuktur. Ve bir yükümlülüğün oluşturulması adına olması gereken her şey kendi içerisinde yer aldığından Doğa Yasaları, herkes için daha bağlayıcı bir noktadır. Tam tersine Pozitif Yasalar, daha sonra ortaya konulmuş insan ürünü bir şey olduğundan kişiden kişiye ve en önemlisi toplumdan topluma sürekli bir değişkenliğe sahiptir ve bu özelliği nedeniyle herkes için bağlayıcılığı söz konusu olamayacağı için evrensel nitelikte olması da söz konusu olamaz.

Doğa Yasası, doğuştan sahip olunan rasyonalitenin ortaya çıktığı akıl yetisi sayesinde kavranabildiği için insanlar bu yasayı yeteri derecede öğrenebilme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla insanın Doğa Yasası'nı herhangi başka bir şeyden, başka bir yerde ya da birilerinden öğrenmesine gerek yoktur. Peki, burada öğrenmeye konu olan en önemli şey nedir? Aslında burada öğrenilecek en önemli şey gerek insanın kendisi ve diğerleri için ve gerek doğa için, neyin iyi ve neyin kötü olduğunun ayırıcılığıdır. İyi ve kötüyü doğuştan akıl yetisi neticesinde yeteri derecede bilen insanın bunu pratikte sergilemesi, onu hem kendisi ve diğerleri hem de doğa ile barışık mutlu bir yaşama götürecektir. Çoğu filozofun, erişebilme noktasında araçlar farklılık gösterebilir, ortaya koyduğu ve insanların da kabul ettiği üzere insanın yaşamdaki temel gayesinin mutlu olmak olduğu göz önüne alındığında, bu gayeyi gerçekleştirmek ancak doğa ile barışık bir yaşam sürmekten başka bir şey değildir. Bu bağlamda

Hippias'ın ciddi bir etik düşünür olarak kabul edildiğini iddia etmek daha doğru bir yaklaşım olur. Nitekim O, hukuk ile doğayı karşılaştıran ve doğayı bencil ve hırslı değil, ahlaki ve insancıl olarak savunanlardan biriydi. Bu yüzden doğaya karşı şiddet gösteren veya doğaya zarar verenin bir Tiran olduğunu düşünüyordu (Guthrie, 1977: 280-285). Bu düşüncesinin içine, özellikle şiddet ve zarar veren yöne sahip olmasından kaynaklı daha çok Pozitif Yasalar'ı dâhil etmekteydi. Bu yüzden Pozitif Yasalar doğaya en çok zarar verdiğinden, Hippias tarafından en büyük Tiran olarak kabul edilir. Bunun içindir ki Hippias, Pozitif Yasalar'a saldırmaktaydı. Hippias'ın bu fikri, ayrıca medeniyet inşası adı altında günümüze kadar doğanın geri dönüşü olmayan derecede tahrip edilmesinin ne kadar Tiranca yaklaşımların bir eseri olduğunu da bize göstermektedir. En basitinden devletlerin veya kâr payı güden şirketlerin gelişme maskesi altında daha fazlasına sahip olmak amacıyla sınır tanımaz hırs ve rekabetçi tutumlarının yol açtığı gıda kaynaklarının aşırı tükenmesi, çevre kirliliği ve küresel iklim krizi, bunun en iyi örneklerini sergilerler. Ve buna benzer daha birçok örnekler vermek pekâlâ mümkündür. Hippiasçı bir yaklaşımla bakıldığında doğaya karşı tiranca eylemlerin arkasında, buna izin veren veyahut müsamaha gösteren pozitif yasaların olduğunu söylemek gerekir. Oysa Hippias'ın ortaya koyduğu evrensel olan akıldan yola çıkıldığında, doğaya şiddet göstermemek veya zarar verilmemesi gerektiğini akıl bize zaten söylemektedir. Ancak Pozitif Yasalar, ortak aklın dışına çıkarak hem insan kendisine hem de doğaya şiddet göstermekte ve dolayısıyla büyük zararlar vermektedir.

Hippias, Sosyal Sözleşme Hukuk Teorisi'nin bir biçimini benimsiyordu. Daha net bir ifadeyle Hippias, hukuk denilen şeyin insanlar arası bir tür sözleşme sonucu ortaya çıktığını iddia eden biriydi ve bu türden bir hukukun, insanın asli doğasına aykırı olduğunu düşünüyordu ve onu açık bir dille eleştirmekten geri durmuyordu. Sosyal Sözleşme Hukuk Teorisi nedir? Sosyal Sözleşme Hukuk Teorisi; insanın eşit ve özgür olduğu Doğa Durumu'nda temelde güvenlik kaygıları nedeniyle sahip oldukları hakları terk etmeye rıza göstererek diğer herkesle birlikte yaptırım gücüne sahip olan bir devletle yaptıkları bir anlaşma olarak kabul edilir. Burada dikkati çeken, anlaşmanın daha sonra sözleşme yoluyla ortaya çıkmış bir özelliğe sahip olmasıdır. Yani burada böyle bir anlaşmanın, insanlığın tarih sahnesine adımını atması ile ortaya çıkmış olması söz konusu olmamasıdır. Diğer bir anlamıyla devlet denilen aygıtın ortaya çıkması, insanlık tarihinin başlangıcından daha sonraki bir döneme (bunun için herhangi kesin bir tarih vermek mümkün değildir) denk geldiğidir. Ve ayrıca yeri geldiğinde bu anlaşma hükümlerinin zamana, mekâna ve şartlara göre değişebilen bir özelliğe sahip bir anlaşma olması da söz konusudur. Bunu, geçmişteki ve mevcut devletlerin yasaları incelendiğinde açıkça görmek mümkün olabiliyor. Nitekim anlaşma sonucu ortaya çıkan yasaların sürekli olarak değişken bir özellik taşıması, onların insan doğasına uygun olduğu değil aksine keyfi olduklarını veyahut birilerine hizmet ettiğini göstermektedir. Yasaların keyfi olduklarını veyahut birilerine hizmet ettiğini, en iyi Thrasymakhos'un şu cümlesinde kendini ortaya koymaktadır; "Adalet, güçlünün işine gelendir" (Platon, 2020: 17). Burada adaletin göstergesi yasalarlardır. Nitekim adalet, kendini ancak yasalarla ortaya koyar. O halde "Adalet güçlünün işine gelendir" demek ile "Yasalar, güçlünün işine gelendir" demek eş anlamda olacaktır. Yani güçlü olan, yasaların daha doğrusu Pozitif Yasalar'ın belirleyicisidir. Güçlünün istek ve arzularına göre belirlenen yasaların keyfi oldukları gayet açıktır. Thrasymakhosçu bakış açısıyla şöyle denilebilir; yasaların tüm insanların rızasıyla sosyal sözleşme sonucu ortaya çıktığı tezi doğrudur ancak burada sosyal sözleşmede tüm insanların haklarının güvence altına alınacağı tezi ise yanlıştır çünkü Sosyal Sözleşme, insanların güçlülerle yaptığı bir anlaşmadır ve anlaşma, insanların doğal haklarını üstü örtük bir şekilde güçlülerin eline vermesinden başka bir şey değildir. Öyleyse bir insan anlaşması meselesi olan ve güçlüler tarafından keyfi olarak sıklıkla değiştirilen pozitif hukuk, sabit ve evrensel davranış standartları sağlıyor olarak görülmemelidir.

Pozitif yasaların kişiden kişiye ve hatta toplumdaki topluma değiştiğini iddia etmek, Hippias başta olmak üzere sofistlerin genel karakteristik özelliği olarak öne çıkmaya başladı. Sofistler bu iddialarını gerek teoride ve gerek pratikte, buna Yunan topraklarında mevcut her devletin birbirinden farklı yasalar tarafından yönetildiğini örnek göstererek ortaya koymaktaydılar. Milattan önce Yunan topraklarında mevcut şehir devletlerinden olan Atina'da, Sparta'da, Korint'ta, Delfi'de veya diğer şehir devletlerinde sosyal ve siyasal bağlamda Pozitif Yasalar'ın geçerliliği söz konusuydu ve Pozitif Yasalar birbirinden farklılıklar göstermekteydi. Örneğin

beşinci yüzyılda Atina'da özgür düşünceye yönelik yasaların (felsefe tarihinin önde gelen önemli isimlerinin Atina'da ortaya çıkması bir tesadüf değildir) kendini görünür kılmaya başlaması ve buna bağlı olarak burada sadece düşünsel değil hemen her alanda pozitif gelişme kaydedilirken Sparta'da durum, neredeyse bununla hiç paralellik göstermiyordu. Aynı şekilde Yunanistan sınırlarının ötesinde de görece durum bundan hiçbir surette farklı olmadığını söyleyebiliriz. Mezopotamya'da geçerli olan yasaların Çin yasaları ile neredeyse hiç benzerliği yoktur. Ya da İskandinav topluluklarında söz konusu olan yasaların Mısır yasaları ile bir bağının olması pek de mümkün değildir. Hatta günümüze baktığımızda da durum pek farklı değildir; Hint yasaları, Amerikan yasalarından pek çok konuda ayrılmaktadır. Bu örneklerden yola çıkıldığında sofistlerin iddialarında ne kadar haklı olduklarını fazlasıyla kanıtlamaktadır. Sonuçta sofistler, hepimiz insan türüne mensup isek ve bu türe bir aidiyet bağımız söz konusuysa, yasalardaki bu kadar farklılık nasıl mümkün olabiliyordu sorusuna yanıt aramaktaydılar. İşte onlara göre farklılığın nedeni güce ve keyfiyete dayanan Pozitif Yasalar'ın mevcudiyetiydi. Bu nedenle Pozitif Yasalar'ın, evrensel düzeyde bir özelliğe sahip olmalarının söz konusu olduğunu düşünmek veya iddia etmek pek mümkün görünmemektedir. Böylelikle Hippias'ın bu düşüncesi, devletin ya da yasaların bir tür sosyal sözleşme sonucu ortaya çıktığını savunan 16. Yüzyıl Sosyal Sözleşme teorisyenlerinin fikri temellerini de oluşturmuş oldu. Bunlardan Hobbes, Locke ve Rousseau gibi önde gelen Sosyal Sözleşme teorisyenlerinin, Pozitif Yasalar'ın insanların rızaları dâhilinde bir tür sözleşme sonucunda ortaya çıktığı şeklinde düşüncelerinin sistematize edilmesinde ön ayak olduğundan şüphe yoktur. Bununla birlikte, Tanrılara tapınma, canlılara ile doğaya zarar vermeme ve ebeveynlere saygı gibi şeylerle ilgili olarak, kökeni ilahi ve uygulamada evrensel olan ancak yazılı olmayan yasalar olduğuna inanıyordu. Daha önce de değinildiği üzere bu yasalar, insanların doğuştan sahip olduğu akıl yetisi sayesinde elde ettiği yasalardır. İşte Hippias için evrensel nitelikte olan bu yasalar, doğal hukukun asıl kaynağını oluşturmaktadır.

Özetlemek gerekirse Hippias, Physis ile Nomos'un bir karşıtlık içerisinde olduğunu ve Nomos'un insan yaşamına aykırı olduğunu savunan bir sofisttir. Asli olan Physis'in kendisidir ve bu da herkes de ortaktır. Onun doğaya yönelik bu düşüncesinin arka planında, tüm insanların aynı doğada bir yaşam mücadelesi veriyor olması yatmaktadır. Doğa, tüm yönleriyle insana yaşamını sürdürmesi için gerekli olan asgari koşulları sağlamıştır; Araç-gereç, beslenme, giyinme, barınma ve neslin devamı için diğer tüm şeyler. Eğer hepimiz aynı doğanın içine bir yaşam sürdürmeye geliyoruz isek, hiçbirimizin genel itibarıyla birbirinden farklı olmasının söz konusu olması düşünülemez. Kökenin herkeste ortaktır düşüncesi üzerinden yola çıkan Hippias, herkesi akraba ve yurttaş olarak görür. Dolayısıyla doğaları gereği herkes benzerler ve akrabadır, oysa gelenek insanlar üzerinde bir tirandır ve onları birçok yönden doğaya karşı zorlar. Bunun içindir ki Hippias, yalnızca ulusal farklılıkların uzlaşmalarıyla bölünen insanlığın doğal akrabalığı hakkındaki görüşünü savunması için Physis'e başvurur. Ona göre insan ırkının temel birliğindeki bölünmeler yalnızca bir Nomos meselesi, yani Pozitif Hukuk ve yerleşik, ancak yanlış, gelenekler veya alışkanlıklardır. Yani bunlar geçmiş davranışların geleceğin davranışlarını yanlış biçimlendirmesidir. Ayrıca, insan ırkının bölünmesini bile Nomos'ta bulan Hippias'ı, hümanist anlayışın ilk büyük temsilcisi olarak kabul etmek gerekir. Bu bağlamda o, hukuk ile doğayı karşılaştıran ve doğayı bencil ve hırslı değil, ahlaki ve insancıl olarak savunanlardan biriydi. Buradan hareketle Hippias, doğayı keyfi geleneklerden veya adetlerden ayıran, ortaya çıktıkları farklı zamanlara veya bölgelere göre farklılık gösteren, keyfi insan yasaları tarafından dayatılan ve genellikle isteksizce itaat edilen yasalar yerine, ahlakın temeli olarak Doğal Hukuk fikrini ortaya koyar. Tüm ülkelerin yasalarında ortak olan ve onların temel dayanağını oluşturan bir hak unsurunun bulunduğu vurgusunu yapar. Ortak hak unsuru, herkeste bulunan temel yeti olan akıldan gelmez. Ayrıca, tüm ülkelerin iyi ve bilgelerinin doğal olarak birbirine yakın olduğunu ve birbirlerini tek bir devletin vatandaşları olarak görmeleri gerektiğini savundu. Böylelikle herkes için ortak yasalar ve birleşmiş tek bir devlet öne sürerek evrensellik fikrini ortaya koymuş oldu.

Hippias'ın evrenselliğe yönelik fikri, zaman içerisinde farklı birçok formda ortaya konarak günümüze kadar ulaşma başarısı gösterdi. Bu formlar her ne kadar ortaya konulanlar tarafından kendi gerek bireysel, grupsal ya da gerek sadece bir devletin var oluşunu sürdürme amacı taşıması doğrultusunda ortaya konsalar da temelde aynı amacı taşımaktaydılar; bütünlüğü sağlamak. Bu bağlam içerisinde bakıldığında fikir, Kinikler tarafından ve daha da fazlası Stoacı

okullar tarafından geliştirildi ve Stoacılar hukukçulara geçti ve onların elinde Roma hukukunu bir halk için bir yasaya dönüştürmek için büyük bir araç haline geldi. Hippias'ın düşüncesi, ardından Kant'ın 'Ebedi Barış' düşüncesinin fikri temellerini oluşturdu ve buradan yola çıkarak günümüze Birleşmiş Milletler adı altında birçok milletten oluşan bir topluluğun oluşmasının önünü açarak kendine önemli yer buldu.

3. Ortak Yasalardan Kant'ın Ebedi Barışına

Kant'ı da tıpkı Hobbes, Locke ve Rousseau gibi, Sosyal Sözleşme Teorisi'ni savunan önemli isimler arasına dâhil ediyoruz. Çünkü ona göre de devlet, daha sonradan insanların kendi özgür rızaları dâhilinde anlaşma yoluyla haklarını, yaptırım gücüne sahip olan bir üst yapıya devretmekle ortaya çıkmış bir aygıttır. Kant'ın bu aygıtta atfettiği önem derecesi diğerleriyle karşılaştırıldığında daha büyüktür ve Kant bir ülkede devletin başındaki kişi dâhil herkesin bu aygıtı, ana rahmi olarak veya üzerinde olduğu ve evlatlarına en değerli miras olarak bırakması gereken bir ata yurdu olarak görmesi gerektiğini söyleyerek ortaya koyar. Kant'a göre yaptırım olanağına sahip olan bu üst gücün meşru olmasının temeli, onun herkesin uymakla yükümlü olduğu yasalara dayanıyor olmasıdır. Zira daha en başında anlaşma, yasalar çerçevesinde teminat altına alınmıştır. Her insan kendisinde ülkesinin haklarını, halkın iradesi tarafından oluşturulan yasalarla koruma yetkisi görür; ancak hiç kimse ülkeyi kendi şahsi çıkarları doğrultusunda kullanma yetkisine sahip değildir (Kant, 1991: 61-62). Yasalar, bir devletin var oluşunu görünür kılan en önemli unsurdur. Aksi durumda devletin varlığını uzun bir süre sürdürmesi mümkün değildir. Öyle ki modern dünyaya baktığımızda bir devletin meşruluğu, onun hakları temele alan yasalara (bu yasalar çoğu zaman askıya alınıyor olsalar da) dayanıyor olması ve bu sayede de sürekliliğini koruyarak kendini ortaya koymasındır. Yasaların temel fonksiyonu ise, doğa durumunda özgür ve eşit olan insanların tümüyle olmasa da bu minvaldeki temel haklarını güvence altına almaktır. Çünkü yasalar olmazsa teorinin savunucularının iddia ettiği üzere, güvenliğe yönelik doğa durumunda olduğu gibi tehditler söz konusu olmaya devam eder. Bu, klişe haline gelen 'yasalar olmazsa hayvanlar gibi yaşarız'⁶ söylemiyle neredeyse aynı anlama gelmektedir. Tabi ki buradaki yasaların Pozitif Yasalar olduğu da akıldan çıkarılmamalıdır.

Kant'ın da aynen böyle düşünmüş olduğundan şüphe yoktur; Yasalar olmazsa, hayvanlar gibi yaşarız. Bu düşünce tarzına yakından bakıldığında, ister istemez bizi yasaların olmadığı veyahut işlenmediği bir dönemin var olduğuna sevk etmektedir. Oysaki tam tersine Hippias, doğa durumunda da yasalar olduğunu, yasalara tabi olduğunu ve bu yasaların Akıl Yasaları olduğunu iddia etmekteydi. En basitinden herhangi bir canlıya zarar vermenin kötü olduğunu idrak etmek için akla başvurmak yeterlidir. Ya da aynı şekilde kamuya ait olan bir şeye el koymanın iyi bir şey olmadığını akıl bize pekâlâ söyleyebilir. Ve akıl da doğuştan bir yeti ve herkeste ortak olduğuna göre... Yani insanlar, hiçbir zaman yasalar olmadan ve bu yasalara bağlılığın olmadığı bir yaşam sürmemişlerdir. Diğer bir ifadeyle insanlar, hiçbir zaman hayvanlar gibi bir yaşam içerisinde olmamışlardır. Ya da orman kanunlarının hüküm sürdüğü bir yaşam hiç olmamıştır diyebiliriz. Bunun en büyük kanıtı, birçok canlı türünün günümüze kadar varlıklarını koruyamaması göz önüne alındığında, uyulacak yasalar olmadan insanların günümüze kadar ne bir bütün olarak varlıklarını sürdürmeleri ne de nüfuslarının gittikçe daha da artması söz konusu olabilirdi. Bunu diğer türlü şu şekilde ifade edebiliriz; yasalar olmadan kaos kaçınılmazdır ve uzun süreli kaosun mevcut olduğu bir ortamda ise, insanoğlunun varlığını sürdürmesi pek akla yatkın gelmemektedir. Kaos'un olmadığı pratik bir yaşam, sürdürülebilir rasyonel olan bir yaşamdır. Dolayısıyla insanın temel haklarını güvence altına almanın yolu, anlaşmaya sadık kalmak adına herkes için geçerli olan yasalara tabi olmaktır. Kant'ın yasaların olması gerektiği düşüncesi, kendi dönemin sosyal ve siyasi koşullarıyla yakından ilişkilidir; yasaların olmadığı ya da herkes için bir bağlayıcılığı olmadığı da kaotik bir ortamın oluşacağı ve

⁶ Bu söz tümüyle, insanlığın ortaya çıkışı ile birlikte yasaların var olduğunu belirtmeye yöneliktir. Yani yasaların olmadığı hiçbir dönem söz konusu olmamıştır. Dolayısıyla yasalar gerek doğa durumundaki toplumlarda ve gerek devletli olan tüm toplumlarda da geçerlidir. Ancak aralarında yasaların kökeni ile ilgili önemli bir farklılık bulunmaktadır; Doğa durumunda akıl yasalarının geçerliliği söz konusuyken, devletli toplumlarda ise insan eliyle sonradan ortaya çıkan pozitif yasaların geçerliliği söz konusudur.

böyle bir ortamın neler getireceğini en iyi bilenlerdendir. Çünkü Kant doğduğunda, anayurt topraklarından uzakta kalan Doğu Prusya nüfusun yarısının ölümüne mal olan savaş ve vebanın yarattığı tahribatın ve bölünmüşlüğü içerisinde bir yaşam mücadelesi veriyordu (Strathern, 1998: 8). Bu nedenle Kant, kendi çağının hem ahlaki açıdan hem de politik açıdan parçalanmış bir dünyada ortak bir yaşantının nasıl tesis edileceği meselesine de odaklanan biriydi. Başkalarını hesaba katma, onlarla diyaloga girme, ötekini var kılma Kant'ın felsefesinin özünü oluşturur. Bu, Kant'ın sadece felsefenin epistemolojik tarafıyla değil, aynı zamanda pratik yönüyle de ilgilendiğini göstermektedir (Yeke, 2016: 142).

Kant'a göre dünyanın bir işleyişi⁷ söz konusudur ve bu dünyanın işleyişi, büyük bir güç tarafından yerine getirilir. Bu güç, ilahi Takdir'dir ve bu nedenle işleyişin muhafazası ve devam ettirilmesi, kendini ancak yasalar üzerinden ortaya koyar. İşleyiş ise, önemli ölçüde ahlaki prensiplerin⁸ var oluşuna bağlıdır. Bu nedenle işleyişteki en önemli unsur, ahlaki prensiplerin muhafaza edilmesidir ve bu, söylenildiği üzere ancak yasalarla mümkün olur. Kant'ın buradaki düşüncesinden yola çıkıldığında, ahlakla politika arasında herhangi bir zıtlığın olmadığı sonucuna ulaşılır ve bu nedenle ona göre doğru politika, ahlaka gerektiği saygıyı ortaya koymadan bir adım dahi atması mümkün değildir. Daha net bir ifadeyle politika, ahlak önünde dize gelmelidir. Ancak böyle parıldayacak bir mertebeye yükselmeyi umabilir (Kant, 1960: 48-49). Çünkü ahlaki ilkelerin olmadığı yerde, toplumsal yaşam alanının vücut bulması ve aynı zamanda bu yaşam alanının sürekliliğe sahip olması mümkün değildir. Yani iyi ve kötü kavramlarının olmadığı ya da birbirinden ayırt edilmesinin önem arz etmediği spontane bir yaşamda hak ve hukuk kavramları da bir anlam ifade etmeyeceğinden, toplumsal yaşam için en büyük tehdidi oluşturacaktır. Nitekim böyle bir yaşamda güçlünün zayıfı ezeceği ve cezai bir karşılığının olmadığı gibi aynı zamanda bunun mubah görüleceği bir yaşam, hiçbir surette sürdürülebilir bir yaşam olmayacaktır. Hatta bunun kaosa doğru giden bir yaşamın kaçınılmaz olacağını da söylemek mümkündür. İnsanların büyük bir çoğunluğunun, böyle bir yaşamı tercih etmeyeceği şüphesizdir. En azından akıl yetisini kaybetmemiş hiç kimsenin, böyle bir yaşamı tercih etmeyeceğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda değerlendirildiğinde yasalar olmalı, herkes için bağlayıcı olmalı ve şüphesiz yasalar da ahlaki ilkelerden de bağımsız olmamalıdır. Öyleyse burada yasaların var olması gerektiğini ve ortaya çıkışını, Takdiri İlahi'nin bir buyruğu⁹ olarak algılamak mümkündür. Diğer bir ifadeyle insanların doğa durumunu terk ederek yasalar temelli devletli bir yaşama geçmesi, İlahi Takdir'in bir buyruğudur şeklinde okuyabiliriz. İlahi Buyruk

⁷ Buradaki işleyiş, bir düzenin var olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla Kant da dünyada bir düzenin var olduğuna inanan biriydi. Ve bu inancını Yargı Gücünün Eleştirisi adlı eserinin birçok yerinde dile getirmektedir. Özellikle onun gerçekten inançlı biri olup olmadığı konusunda yeterli derecede bilgiye sahip olmasak da pietist anlayışta yetiştikten kuşku yoktur ve eseri olan Yargı Gücünün Eleştirisi'nde Kant, (2007: 227) bir Tanrı'nın var olduğunu söyler. Ancak biz insanlar için izin verilen tek şey, dar formüldür: Birçok doğal şeyin içkin olasılığına ilişkin bilgimizin temeli olarak getirilmesi gereken amaçlılığı, onu temsil etmedikçe kavrayamayız ve kendimize anlaşılır kılamayız, genel olarak, akıllı bir nedenin -kısacası bir Tanrı'nın- ürünü olarak dünya vardır. Ve dünyanın güzelliğine bakarak iyi huylu bir yaratıcının varlığını görebileceğimizi şu sözlerle iddia etmektedir, "Üstümdeki yıldızlı gökyüzü ve içimdeki ahlak yasası" Tanrı'yı görmeme neden oluyor (Strathern, 1998: 30). Kant'ın bu söyleminden yola çıkıldığında, bir düzenin var olduğuna ve onun başındakinin de İlahi Takdir olduğuna inanması gayet makul görünmektedir. Ayrıca bu düşüncesini kendi hayatındaki muntazam düzenine bakıldığında rahatlıkla anlamaktayız.

⁸ Kant, nasıl ki hem deneyden hem de akıldan bilgiler geldiğini söyleyerek septikler ile dogmatikler ortak noktada buluşturma yoluna giderek üçüncü bir yol olan Kritisizme zemin bulmaya çalışmışsa, aynı şekilde hem dini bir bütün olarak reddedenler ile kilise paradigması üzerine kurulmuş ve sağlıklı olmayan dinsel anlayıştan uzaklaşarak diğer tüm dinlerin varlığını dikkate alarak sağlam bir anlayış için zemin bulmaya çalışır. Sağlam bir dinsel anlayışın oluşmasında hem bilimin hem de dinin yaklaşımlarının dışında bir zemin bulmak gerekiyordu. Bu zemin şartlarla, zamanla, anlık deneyimlerle belirlenen bir zemin değil, bütün bir insanlık tarihinde var olan ebedi ve mutlak bir zemin olmalıydı. Bu zemin ise koşulsuz ahlaksal zemindi. Dinin sıhhatini ölçecek yegâne zemin bu mutlak zemindi. O dinin sahil olup olmadığının ancak ahlak ile ortaya çıkarılacağını vurguladı. Çünkü bir insansal fenomeni değerlendirmek için elimizde sabit mutlak ve kesin ölçüler bulunmalıdır. Bu bağlamda deney ve gözleme dayalı teorik alan sağlam bir ölçü sunamaz bize. Bize sağlam bir ölçü sunacak olan evrensel olan, sabit olan zamanlar üstü olan, yani bütün insanlarda ortak olan ahlak yasasıdır. Ahlak yasası, isteminin dayanağı, aynı zamanda genel geçer bir yasama için prensip teşkil edebilir olsun" üzerine kuruludur. Ve bu yasa, bizlerin duygularımızla değil görevlerimizle uyumlu halde hareket etmemiz gerektiğini söyler. Bu nedenle Kant'a göre bütün dinsel anlayışların asli zeminini de ahlak oluşturmaktadır (Kant, 2012: Sunuş bölümü). Ahlaka böylesine geniş bir alan ayıran Kant, aynı şekilde politik alanının zeminini de ahlaka bağlamaktadır. Bu nedenle Politika da ahlaktan ayrı düşünülemez.

⁹ Yasalar İlahi Takdir'in Buyruğu söylemi, yalnızca yasaların olması gerektiği anlamında kullanılmıştır. Ancak genel olarak bu yasaların içeriğinin ne olması gerektiği insanlara bırakılmıştır.

neticesinde ortaya çıkan yasalara uymak, insanları herhangi bir tehdit olmadan hayatta özgür¹⁰ kılar. Özgür olan insanın da haklarını dikkate alan yasalar sayesinde kurduğu devlet de özgürdür. Bu durumda Kant'a göre kurulan her devlet yasalara dayanıyor ise, özgür bir devlet olarak adlandırılmayı hak etmektedir.

Kant'ın öne sürdüğü özgür devlet, yalnızca yasalara dayanan bir özelliğe sahip olması yetmez. Aynı zamanda onun hangi yönetim biçimiyle yönetilmesi gerektiği de büyük bir önem arz etmektedir. Nihayetinde bir yönetim biçimi, özgürlüğü konu alıp almaması bakımından yasalar hakkında fikir vermektedir. Bu bağlamda içerik itibarıyla, yasaların nasıl olması gerektiği kuşkusuz Kant için büyük bir öneme sahiptir. Bu yönetim biçimi, Cumhuriyet'tir (Kant, 1960: 8). Kant için Cumhuriyet, karar almada bütün yurttaşların eşit derecede söz sahibi olduğu bir yönetimdir. Bu durumda yasalar da herkesin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bunun, herkesin eşit haklara sahip olması gerektiğini temele alan demokrasiye işaret ettiğini söyleyebiliriz. Tıpkı, devletin kuruluş aşamasında tüm insanların anlaşmanın bir parçası olarak eşit derecede haklara sahip olmasıdır. Öyleyse Sosyal Sözleşme Teorisi'ni savunan herkesi, Kant dâhil olmak üzere, bir bakıma temelde demokrasi savunucusu olarak kabul edebiliriz. Böylelikle Kant Cumhuriyet yönetim biçimini öne sürerek, Sosyal Sözleşme Teorisi'ni savunusuyla tutarlık içerisinde olduğunu da ortaya koymaktadır. Özetle Kant için özgür insan, özgür devleti inşa eder. Kant buradan yola çıkarak özgür insanlar nasıl ki özgür devletleri kuruyorlarsa, özgür devletler de bir araya gelerek özgürlükler temelinde özgür bir topluluk oluşturabilmelerinde bir sakınca görmez. Elbette ki, daha sonra özgür devletlerin bir araya gelerek kurdukları ilişki de hakları temele alan yasalara dayanmalıdır. İşte Kant'a göre özgür devletler bir araya gelerek 'Barış İttifakı' adı altında federatif bir yapıda birleşebilirler. Bununla birlikte bu federatif yapı da tıpkı özgür devlet de olduğu gibi, Cumhuriyet ile yönetilmelidir. Özgür devletlerin bir araya gelerek federatif bir yapı oluşturabilmesinde temel saik, herkesin aynı yeryüzünde ikamet etmesi ve aynı zamanda herkesin bu yeryüzünün ortak sahibi olmasıdır.¹¹ Yani Kant'a göre herkes özgürdür ve özgür olan herkes, yeryüzünün ortak sahibi olduğundan bu aynı herkes dünya vatandaşıdır ve böyle bir anlayışla hareket edildiğinde, tüm devletlerin bir araya gelerek federatif bir yapı ile birleşebilmelerinde hiçbir engel olamaz ve bu da bizi doğal olarak 'Ebedi Barış'a götürür. Dolayısıyla "dünya vatandaşlığı hakkı, iç ve dış hukuku ihtiva eden ve yazılmamış kanunlar manzumesinin tamamlanmasında zaruri bir son adım olarak sayılmalıdır. Bunu önce esas olarak bütün insanlar için insan haklarını sağlayacak amme hukukuna, oradan da istikrarlı bir şekilde yaklaşmakla ancak iftihar edilebilecek ebedi barışa yükselmesi gerekir" (Kant, 1960: 36-56).

Kant'a göre ebedi barışın gerçekleştirilmesinde tabiat da önemli bir rol üstlenmektedir. Kant'a göre buradaki tabiat, İlahi Takdir'dir (Kant, 1960: 29). Tabiat'ın rolü; aklın emrettiği kanunları yürürlüğe koymasındadır. İnsan devlet hukuku, devletler hukuku ve dünya vatandaşlığı hukuku uyarınca serbest bir şekilde yapması gereken şeyleri yapmadığı takdirde de bir şekilde Tabiat'ın zorlamasıyla serbestliğini kayıtlamadan, bunları yine yapmak mecburiyetinde kalmaktadır.¹² Dolayısıyla daha net ifade edildiğinde Kant'ın Takdiri İlahi olarak nitelendirdiği Tabiat'ın rolü dikkate alındığında, insanlar doğuştan Takdiri İlahi tarafından sahip olduğu akıl yetisi sayesinde toplumsal yaşamın gerçekleşmesi adına yasaların gerekliliğini idrak etmektedir. Bu idrak vasıtasıyla, yeryüzünde Tabiat'ı dikkate alarak yasalar oluşturmaktadır. Ancak Kant'ın Sosyal Sözleşme Teorisi savunusu ile Tabiat'ın isteği arasında bir tutarsızlık olduğunu söylemeliyiz.

¹⁰ Kant özgürlüğü genel anlamda özgürlük, içsel özgürlük ve politik özgürlük şeklinde üçe ayırır. Kant'ın burada kullandığı özgürlük politik özgürlüktür. Politik özgürlük; "Kimse beni kendi tarzında (yani, diğer insanların mutlu olduklarını düşündüğü şekilde) mutlu olmaya zorlayamaz, aksine herkes kendisince en iyi olarak Bellediği yolda mutluluğu arayabilir, yeter ki, başkalarının, benzer bir amacın peşinden koşmaya yönelik özgürlüğüne mümkün olan genel geçer bir yasa çerçevesinde başkalarının hakkına engel olmasın" (Strathern, 1998: 60).

¹¹ Herkesin yeryüzünün ortak sahibi olarak aynı haklara sahip olma düşüncesi ilk olarak, On Yedinci Yüzyılda Sosyal Sözleşme Teorisi'nin en önemli temsilcilerinden olan John Locke tarafından ifade getirilmiştir. Ancak Locke'un bu düşüncesinin temeli ise kendisinin de mensubu olduğu Hristiyan inancına dayandığını söyleyebiliriz (Bkz. Locke, 1963: 312). Kant'ın da böyle bir düşünceye sahip olmasın da Hristiyan inancının ve Locke'un düşüncelerinin payı olduğunu söyleyebiliriz.

¹² Kant 'tabiat bu şeyin vuku bulmasını istiyor' dediği zaman, bu söz tabiatın bu şeyi bize bir mükellefiyet olarak yüklediği anlamına gelmez; çünkü serbest iradeli varlıklara onları zorlamadan mükellefiyet yükleyecek olan ameli akıldır; fakat biz bir şeyi isteyelim ya da istemeyelim, tabiat onu kendisi yapar (Kant, 1960: 32).

Eğer tabiat insanları doğuştan yasaları idrak bilinciyle donatmışsa, daha sonradan güvenlik ya da başka nedenlerden dolayı insanlar bir araya gelerek yasaları oluşturmuşlar iddiasını ortaya atmak, ilk bakışta bir çelişki olarak görünebilir. Çünkü insanlar daha en başından yasaların idraki ile donatılmışsa, daha en başından da herhangi bir neden olmaksızın ortak yasalar altında birleşmeleri gerekirdi. Bu düşüncenin Kant'ın eleştirel felsefesinin bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Biliyoruz ki Kant felsefesinde, aklın iki yönüne işaret etmektedir; saf akıl ve pratik akıl. Kant'a göre tüm bilgimizin deneyimle ortaya çıktığına dair hiçbir kuşku yok. Yalnız bütün bilgimizin deneyimle ortaya çıkmasına karşın, bundan hepsinin de deneyimden ortaya çıktığı sonucuna varılamaz. Deneyimden ve giderek tüm izlenimlerinden bağımsız bir bilgi vardır. Bu tür bilgi a priori olarak adlandırılır ve kaynağını a posteriori, yani deneyimde, bulan empirik bilgiden ayırt edilir. A priori bilgilerden şu veya bu değil, ama saltık olarak tüm deneyimden bağımsız olan bilgileri anlayacağız. Ve bunlara karşıt olarak empirik bilgiler veya yalnızca a posteriori, deneyim yoluyla mümkün olan bilgiler dururlar. A priori bilgiler arasından saf olarak adlandırılanlar, empirik hiçbir şeye bulaşmamış olanlardır. Böylece 'her değişimin bir nedeni vardır' önermesi apriori bir önermedir, ama saf değildir, zira değişim sadece deneyimden türetilen bir kavramdır (Kant, 1999: 128-130). İşte Kant'ın sözünü ettiği akıl yasaları da bir tür apriori önermeler olarak görebiliriz. Ve daha sonra bu yasaların, insanların kendi koşullarına uyarlayarak a posteriori bir vaziyete dönüştüğünü söyleyebiliriz. Kant yasaları, içerikten bağımsız olarak tabiatın buyruğu olarak bize sunmaktadır. Daha sonrasında ise akla indirgeyerek insan eliyle pozitif yasalara geçmektedir. Kısaca yasalar Tabiat buyruğu ile başlar ve oradan pozitif yasalara dönüşür. Öyleyse orjin itibarıyla yasalar Tabiatsaldır. O halde gerek insanların ve gerek yasaların orjini aynı ise, yeryüzünde herkesin aynı yasalar altında birleşerek bir ittifak kurup oradan da ebedi barışa gidilmesi için herhangi hiçbir tutarsızlık söz konusu değildir.

Daha önce de söylenildiği üzere Kant'ı Ebedi Barış fikrini öne sürmeye iten içinde bulunduğu dönemin büyük karmaşası, hatta kaos demek daha doğru olur, olduğu şüphesizdir. Avrupa kıtası, siyasi yönde sürekli olarak birbiriyle çatışan devletler, bundan kaynaklı sürekli değişen haritalar, mustarip olan milyonlar ve en önemlisi bundan hayatını kaybeden binlerce insanın olduğu bir dönemi yaşamaktadır. Kısacası bu dönem, genel itibarıyla hoşgörüden yoksun siyasi bir iklimin hâkim olduğu bir dönemdir. Böyle bir dönemde Kant gibi Felsefe tarihinde yer edinmiş önemli bir düşünürün barışa yönelik fikirler öne sürmesinden daha doğal bir şey olamaz. Modern dünyaya baktığımızda, Birleşmiş Milletler adı altında böyle bir oluşumu görmek mümkündür. Ancak hem eski dünya hem de modern dünya, Kant'ın öne sürdüğü gibi Ebedi Barış'ın sağlanacağı bir dünyanın çok ötesindedir. Çünkü Ebedi Barış fikri, birçokları tarafından istenilen ve arzu edilen bir dünya olsa da bunun uygulamada şimdiye dek herhangi bir karşılığının olmadığı çok açıktır. Bunun belki de en önemli sebebi, Kant'ın insanları modern dünyanın öncesinde olan ve hala doğa durumunda yaşayan tek düze bir varlık olarak görmesi şeklinde gösterilebilir. Evet, özel mülkiyetin olmadığı özgür ve eşit olan insan, doğa durumunda sadece temel ihtiyaçları neticesinde yaşamını sürdüren ve bunun için mücadele veren basit varlıktı ve bu varlık diğerleriyle aynı doğaya sahipti. Bu dönemde aynı doğaya sahip olan varlık için, diğerleriyle çatışma konusu haline gelebilecek katı sebepler yoktur; belirli bir azınlığın doğal kaynakların çoğuna sahip olma bağlamında özel mülkiyet gibi. Ancak modern dünya insanı, bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte temel ihtiyaçların ötesinde daha fazlasını isteyen bir varlık konumuna ulaşmıştır çünkü özel mülkiyet, temel haklar arasında yer almaya başlamıştır ve bu varlık artık diğerleriyle aynı doğayı paylaşıyor olması düşünülemez. En basitinden zengin ile fakirin aynı doğayı paylaştıklarını söyleyerek onları aynı çatı altında birleştirmeye çabalamak ne kadar rasyonel olabilir? Hangi zengin, sahip olduklarını diğerleriyle eşit derecede paylaşabilecek bir doğaya sahiptir? Bu nedenle modern dünyaya bakıldığında insanların aynı yeryüzünü paylaşıyor olmaları, onların artık aynı şeyleri isteyeceği anlamına gelmemektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Böylelikle Kant'ın herkesin aynı yeryüzünü özgür ve eşit bir şekilde paylaşmaları itibarıyla dünya vatandaşı olduğu düşüncesinden yola çıkarak milletler topluluğu adı altında Ebedi Barış'a gitme fikrinin, Hippias'ın herkesin aynı doğaya sahip olması ve bundan dolayı herkes akraba olduğu için benzer olduğu ve oradan herkesin bir araya gelerek ortak yasalar altında birleşeceği fikrinden esinlendiğini görmüş oluyoruz. İkisi arasındaki en önemli fark, yasalar Kant'ta Tanrısal bir kökene sahipken, Hippias'ta ise doğa kökenine ait olduğunda ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ikisi arasında diğer önemli fark ise yasalar Kant'ta, Tanrıdan gelen yasaların daha sonrasında akla indirgenerek Pozitif Yasalar'a dönüşmesinde herhangi bir sakınca görülmezken, Hippias'ta ise Pozitif Yasalar her açıdan büyük sorun teşkil etmektedir. Diğer bir ifadeyle Kant'ta Pheis ile Nomos arasında bir karşıtlık yok iken Hippias'ta bu karşıtlık kendini çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Hatta Kant için daha sonradan yapılan yasalar, insanların bütünlüğünü sağlamaya yönelik en önemli işlevi yerine getirmektedir. Öyle ki, bütünlüğün hacmini Milletler Topluluğu'na doğru genişleterek Ebedi Barış'a kadar ilerletir. Ancak Hippias'ta tam tersine Nomos, güçlülere hizmet rolü üstlenmekten başka bir şey olmadığı için ve ayrıca doğanın kendisine zarar verdiği için insan doğasına aykırıdır. Nomos'tan kurtulup asli olan doğaya geri dönmelidir ve buradan da ortak yasalarla aynı çatı altında birleşerek ancak Ebedi Barış'a gidilebilir. Neticede her ikisinde de ister Tanrısal olsun ister doğadan gelsin, her ikisinde de aynı yeryüzünü paylaşmaları ve dünya vatandaşları olmaları itibarıyla ortak yasalar altında birleşerek oradan ebedi bir barışa gidilebilir fikri hakimdir.

Özetle söylenildiğinde Ebedi Barış'ın gerçekleşmesi noktasında, iki düşünürde de amaç aynı ancak yöntem itibarıyla farklılık göstermektedir. Milat'tan önce 400'lü yıllarda yaşamış olan Hippias'ın ortaya attığı bu fikrin, aradan geçen iki bin yılı aşkın bir süreye rağmen, Milat'tan sonra 1700'lü yıllarda yaşamış olan Kant'ı son derece etkilediği ve dolayısıyla Ebedi Barış fikrinin asıl mimarının Hippias olduğu da unutulmamalıdır. Çünkü Hippias'ın dünya vatandaşlığı fikrinin daha sonra Ebedi Barış fikrine evrilmesi, günümüzde düşünsel birikim ve tartışmaların Kant'ın ekseninde dönmesine yol açmıştır. Ancak bir fikri değerlendirirken dikkat edilmesi gereken temel husus, fikrin orijinine inmektir. Bunu yaparken de bu fikrin, ortaya koyan düşünürden ve yaşadığı dönemden bağımsız ele alınmaması gereklidir. Bu da daha sonra ortaya konulacak benzeri herhangi bir çalışmanın nesnellliğini ve yararlılığını ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle Ebedi Barış fikrinin kökenini Hippias'a kadar geri götürmek, yeni kavram, kuram ve yöntemlerin bu çerçeve içerisinde tartışılarak daha nesnel sonuçlara ulaşma noktasında bir hayli önem taşımaktadır. Son olarak, her ne kadar Ebedi Barış fikrinin Hippias döneminde bir nebze reel bir yönü olmuş olsa da Kant'ın dönemiyle birlikte bu fikrin artık bir ütopyadan ibaret olduğu aşikârdır. Aynı şekilde Ebedi Barış fikrinin günümüz dünyası için de bir ütopyadan ibaret olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Bonnard, A., (2004). *Antik Yunan Uygarlığı 1: İlyada'dan Parthenon'a*, Çev. Kerem K., İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Burnet, J., (1928). *Greek Philosophy, Thales to Plato (Part 1)*. London: The Macmillan Company.
- David G., (2001). Hippias. İçinde Rosamond K. S., (Ed.), *The Older Sophists (94-105)*. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Eflatun, (1997). *Protagoras*, Çev. Şazi K., İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Friedell, E., (1999). *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*, Çev. Necati A., Ankara: Dost Kitabevi.
- Guthrie, W. K. C., (1977). *The Sophists*. London: Cambridge University Press.
- Kant, I., (2007). *Critique of Judgement*, Çev. James C. M., New York: Oxford University Press.
- Kant, I., (2012). *Saf Aklın Sınırları Dâhilinde Din*, Çev. Suat B. Ç., Konya: LiteraTürk Academia Yayınları.
- Kant, I., (1999). *Critique of Pure Reason*, Çev. ve Ed. Paul G. and Allen W. W., New York: Cambridge University Press.
- Kant, I., (1991). *Political Writings*, Nisbet, H. S. R. (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kant, I., (1960). *Ebedi Barış Üzerine Deneme*, Çev. Yavuz A. ve Seha L. M., Ankara: Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları.
- Karagöz, Y. Y., (2016). "Kant'ın Felsefesinde Ebedi Barış Düşüncesinin Güncelliği Üzerine", *Beytülhikme An International Journal of Philosophy*, 6 (1), 141-175.
- Locke, J., (1963). *Two Treatises of Government*, Peter L. (Ed.). New York: New American Library.
- Platon, (2016). *Büyük Hippias*, Çev. Furkan A., İstanbul: Say Yayınları.
- Platon, (2020). *Devlet* (20. Baskı). Çev. Sabahattin E. ve M. Ali C., İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Platon, (2011). *Küçük Hippias*, Çev. Furkan A., İstanbul: Say Yayınları.
- Preus, A., (2007). *Historical Dictionary Of Ancient Greek Philosophy*. Lanham-Maryland: Scarecrow Press.
- Spencer, H., (2009). *Social Statics*. London.
- Strathern, P., (1998). *90 Dakikada Kant* (1. Basım). Çev. Mehmet U., İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Woodruff, P., (1999). Rhetoric and Relativism: Protagoras and Gorgias. İçinde A. A. Long, (Ed.), *Early Greek Philosophy (290-311)*. London.
- Zeller, E., (1881). *A History Of Greek Philosophy (Vol. II)*. Çev. S. F. Alleyne, London.

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****FROM HIPPIAS' IDEA OF NATURAL LAW TO KANT'S ETERNAL PEACE**

The purpose of this article is to reveal how the idea of eternal Peace, first put forward by Hippias, one of the Ancient Greek sophists in about the V century BC, and then partially considered by many thinkers, but reformulated after more than two thousand years, especially by Immanuel Kant, was inspired by Hippias, one of the Ancient Greek sophists. In this way, it would be to give Hippias his due by revealing that the real architect of the idea of eternal peace is not Kant but Hippias.

What makes Hippias important is that he emphasizes the opposition between physis (nature) and nomos (law) and gives priority to physis. According to him, nomos emerged as the result of a consensual social contract and is therefore opposed to physis. But all human beings, including all other things, are by nature an integral part of physis, and for this reason nomos is contrary to human nature, since it comes between human beings and nature. Hippias gives us the idea that thanks to this nature, all human beings can unite around common laws that are identical to nature, based on reason, and from this point of view, a universal ideal of eternal peace can be established. Hippias, who was basically the first advocate of the idea of 'Eternal Peace', was an important source of inspiration for many thinkers who came after him in this context. More precisely, we could very well say that Hippias laid the first foundations of both the theory of the social contract, in the context of the emergence of the state with the consent of the people, and the idea of eternal peace, which depicts a world without inequality and therefore without conflict. In this context, the most important representative of the idea of eternal peace after Hippias is the 18th century. One of the most remarkable philosophers of the century was Immanuel Kant. Kant developed the idea inspired by Hippias and reformulated it under the name 'Eternal Peace'.

According to Kant, a proponent of social contract theory, all human beings have been given the earth in common by God so that they can benefit from it. All human beings therefore have the same equal rights under the law. What are these fundamental rights? Locke said; life, liberty, equality and the right to private property. Other proponents of the theory do not dispute this. Kant, like other proponents of the theory, defends Locke's category of fundamental rights. Based on this, Kant, just like Hippias, has an understanding that sees all human beings as citizens of the world. Just as people who are citizens of the world can come together under certain laws to form a state of their own, these states can also come together to form a community of states by reaching consensus under certain laws in favor of all people. In today's terminology, we can also call it a community of nations. Thus, through a community of nations that promises a good life for the benefit of all, a good life with equal rights for all, an eternal peace, which is the greatest desire of the vast majority of people, can be achieved.

In this way, we see that Kant's idea of eternal peace under the name of a community of nations, based on the idea that everyone is a citizen of the world because they share the same earth freely and equally, is inspired by Hippias' idea that everyone has the same nature and is therefore similar because they are all related, and from there everyone will come together and unite under common laws. The most important difference between the two is that laws have a divine origin in Kant, while in Hippias they belong to the origin of nature. In addition, another important difference between the two is that while in Kant, there is no problem with laws coming from God and then being reduced to reason and transformed into positive laws, in Hippias, Positive Laws pose a great problem in every respect. After all, in both, whether divine or natural, they are united under common laws, since they share the same earth and are citizens of the world.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Ferhat KUTLUAY			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	Hippias'ın Doğal Hukuk Fikrinden Kant'ın Ebedi Barış Fikrine			
Tarih <i>Date</i>	28.06.2023			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Ferhat KUTLUAY	% 100	-	-